

ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

А. Мезенцева, А.Л. Тофан

Резюме. У статті узагальнено законодавчі терміни в сфері зеленого туризму, висвітлено основні проблеми та суперечності, надано власну інтерпретацію поняття зелений туризм. Також проаналізовано основні проблеми та можливі перспективи розвитку зеленого туризму в Україні.

Ключові слова: зелений туризм, сільський зелений туризм, екотуризм, агротуризм, туристична інфраструктура.

Постановка проблеми. Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні, яка пов'язана з наявністю значної кількості безробітних у районах і селах і має стійкий системний характер, вимагає таких механізмів і коштів, завдяки яким з'являться можливості сільським жителям розвивати свою власну справу. Згідно з офіційними статистичними даними Всесвітньої туристичної організації «зелені» подорожі займають від 7 до 20 % у загальному об'ємі туристичних поїздок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-методичне та практичне вдосконалення управління туристичною діяльністю з використанням феноменів самотності побуту, народних традицій і промислів, етнокультурних особливостей сільської місцевості, сільського способу життя набуває все більшого теоретичного та практичного значення. Це підкреслюється у працях Н. Гордецької, Ф.Заставного, Ю.Зінько О.Єрмакова, М.Костриці, Л.Лендела, В.Липчука, Л.Мармуль, М. Рутинський, О.Сарапіної, Л.Чернюк, Б. Фіногеева.

Метою статті є дослідження нормативних визначень «зелений туризм», його основних видів, проблем та перспектив розвитку

Сьогодні індустрія туризму – одна з галузей сфери послуг світового господарства, що найбільш динамічно розвивається. У відповідності з міжнародною статистикою, туристом вважається будь-яка людина, яка відвідує іншу країну з будь-якою метою, крім професійної діяльності, оплачуваної в цій країні.

Науковцями-практиками доведено, що туризм може забезпечити як переваги, так і недоліки в окремому туристичному регіоні та й країні в цілому. Завдяки ефективному застосуванню основних управлінських функцій, зокрема ретельному плануванню, туризм може сприяти створенню нових робочих місць і збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів. Розширення туристичної діяльності навіть має позитивний вплив на кваліфікацію і рівень підготовки робочої сили. Зелений туризм виник як альтернатива класичному курортному відпочинку. Адже, в світі спостерігається перехід від так званої SSS-моделі відпочинку (Sea – Sun – Sand: Море – Сонце – Пісок) до моделі LLL (Lore – Landscape – Leisure: Знання – Ландшафт – Дозвілля)[6]. Але така послуга не є абсолютно новою для України. Адже ще на початку ХХ ст. до карпатських сіл приїздили на відпочинок відомі українські письменники, художники, артисти, політики.

Законодавча база для розвитку зеленого туризму створена, але вона має ряд недоліків, а саме: відсутнє чітке визначення терміну «зелений туризм», а це створює незручності в бізнесі (проблеми оформлення, реєстрації, податкового обліку тощо). Ст. 4 Закону «Про туризм» визначає, що залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак поряд з такими видами туризму, як дитячий, гірський, пригодницький та інші, існує екологічний (зелений) та сільський туризм. Зазначається також, що розвиток тих чи інших видів туризму регулюється законами і що серед основних пріоритетних напрямів державної політики в галузі туризму є розвиток

сільського та екологічного (зеленого) туризму. І більше про екологічний (зелений) та сільський туризм в Законі про туризм немає нічого. На сайті КМ України знаходимо таке визначення: сільський зелений екотуризм — це специфічний вид туризму. Він передбачає не тільки відпочинок у сільському будинку, але і можливість спостерігати рослинний і тваринний світ, ознайомитися з традиціями певного регіону, відчути взаємозв'язок людини з природою. Зелений туризм — це туристська діяльність на території натуральних природних ландшафтів з елементами благоустрою, де існують умови для короткочасного відпочинку (від 5–10 годин до 1–2 днів), збирання ягід та грибів, відпочинку на пляжах тощо[8].

Таким чином, можемо зробити такий висновок: зелений і сільський туризм — це господарська діяльність в сфері туристичних послуг, яка включає в себе, як мінімум, надання місця для проживання чи знаходження туриста на лоні природи, як от в лісі, в горах, в селі тощо.

Тобто, на нашу думку, термін «зелений туризм» є більш широке поняття, що у тому числі включає в себе категорію «сільський зелений туризм». Єдина відмінність між сільським і зеленим туризмом полягає в тому, що зелений туризм не прив'язується до знаходження (проживання) туриста в селі.

За метою та рівнем активності туристів зелений туризм має три різновиди:

активно-спортивний – до нього відносяться кінні, піші, велосипедні маршрути, рафтинг, катання на гірських та бігових лижах, сноубордах, техніка подолання природних перешкод – скелелазіння, топографія та орієнтування у лісовій, гірській місцевостях, техніка в'язання вузлів;

активно-навчальний – арт-тури (навчання народним ремеслам – живопис, гончарна справа, ковальство, різьблення по дереву, лозоплетіння та ін.), етно-тури (приготування місцевих страв та напоїв) та ін.;

пасивний (лікувальний) – збирання ягід, трав, грибів, недовготривалі прогулянки, тематичні вечори, народні сра-процедури (глино- та апітерапія, фітотерапія та ін.) [2].

Весь розподіл та взаємозв'язок категорій туризму, наведений на рис. 1, є досить умовним, оскільки види перекривають і доповнюють один одного, взаємодіють між собою, але загальна схема спрощує їх сприйняття, організацію та управління.

Спільними ознаками є можливість надання туристу за його бажанням послуг, які пов'язані з таким проживанням і відпочинком: при зеленому — збирання ягід, грибів тощо; при сільському — вивчення побуту, робота на присадибній ділянці тощо. Але у відпочинкових цілях, адже туризм — це в першу чергу відпочинок. При цьому такі послуги можна надавати і дорослим, і молоді; і на території України, і за кордоном.

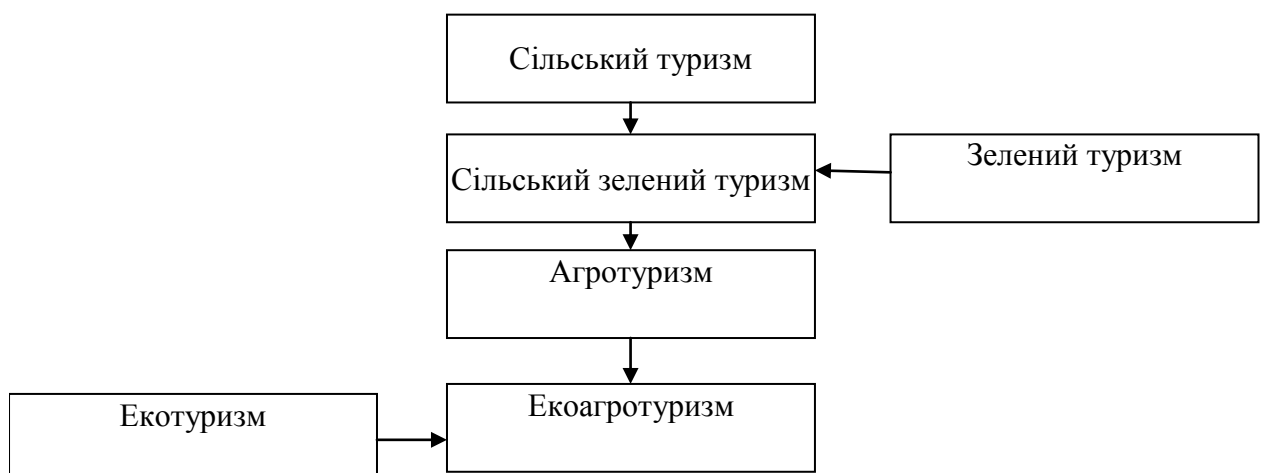

Рис. 1. Основні види туризму в Україні

Також слід зазначити, що неформульована чітка класифікація та визначення всіх видів зеленого туризму не дозволяє активно розвиватися декільком напрямкам такої діяльності: сувенірної, просвітницької, ремісницької тощо.

Враховуючи те, що економічні і соціальні проблеми села значно загострилися, широке поширення і розвиток зеленого туризму є особливо бажаними. Позитивний вплив аграрного туризму на розв'язання соціально-економічних проблем села полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері, але й в сфері обслуговування. При певному нагромадженні кількості відпочиваючих з'являється потреба в задоволенні їх різноманітних запитів, а це, в свою чергу, стимулює розвиток сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших об'єктів [9].

Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року затверджена Кабінетом Міністрів України від 19 вересня 2007 року №1158 [5].

Міністерством розроблено дві концепції «Державної цільової програми підтримки особистих селянських господарств на період до 2015 р. й Державної цільової програми підтримки сільськогосподарських кооперативів на період до 2015 р., проект Закону України «Про внесення змін у Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію»», обробляється проект Закону України «Про аграрний туризм», ряд інших нормативно-правових актів, у тому числі, спрямованих на підтримку розвитку малого й середнього підприємництва на селі [6]

Таблиця 1

Переваги розвитку зеленого та сільського туризму в Україні

фактори розвитку	фактори «гальмування» розвитку
– не є основним видом діяльності	– законодавча, методична, організаційна невизначеність;
– не вимагає великого стартового капіталу	– мала поінформованість про можливості розвитку туристичного напрямку на місцях реалізації;
– базується на моделі сталого розвитку;	– слабка рекламна діяльність з боку державним та місцевих органів управління;
– сприятлива кон'юнктура ринку;	– відсутність спеціальної фінансової підтримки з боку держави, що була б спрямована на зелений, сільський та екотуризм туризм;
– розвиток конкуренції на ринку туристичних послуг	– відсутність чітко сформованої стратегії розвитку зеленого та сільського туризму в Україні;
– організація просування національного туристичного продукту на міжнародному ринку туристичних послуг.	– відсутність кадрової підготовки суб'єктів зелено та сільського туризму в Україні.

Розвиток зеленого туризму в Україні носить характер зонального - райони розвитку цього виду туризму є традиційними. Нині на ринку в Україні розрізняють три види зеленого туризму:

По-перше, агротуризм – вид сільського зеленого туризму, як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовують в аграрній сфері. Цей вид може не мати обмежень у навантаженні на територію і регламентуванні різновидів розважального відпочинку.

По-друге, відпочинковий (відпочинок на селі). Базою його розвитку є капітальний житловий фонд на садибах господарів та наявні природні, рекреаційні, історико-архітектурні, культурно-побутові й інші надбання тієї чи іншої місцевості.

По-третє, це екотуризм – науково-пізнавальний вид сільського зеленого туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачено відповідні обмеження щодо навантажень на територію та регламентовано види розважального відпочинку.

Висновки. Отже, для широкого розвитку зеленого туризму в Україні є зростаючий попит на відпочинок у сільській місцевості як мешканців українських міст, так і іноземців, а також є значна пропозиція на названий попит: унікальні природно-історичні ресурси українського села, відносно вільний сільський житловий фонд для прийняття туристів, вільні трудові ресурси для їх обслуговування, традиційна гостинність господарів.

По-перше, в Україні відсутня сприятлива законодавча база для розвитку зеленого туризму. На рівні законів не визначено статус господарів, які приймають на відпочинок туристів.

По-друге, село потребує створення інфраструктури зеленого туризму: фінансових установ для кредитування господарів, системи підготовки кадрів для зеленого туризму, культурно-побутової бази села, транспортної мережі.

Зеленому туризму України також необхідне рекламно-інформаційне забезпечення, у тому числі із залученням Інтернету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія / Ткаченко Т.І. – К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2006. – 537 с.
2. Рутинський М.Й. Сільський туризм: навч.підруч./ М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінко. –К.: Знання, 2007. -271с.
3. Тадра А.М. Ринок зеленого туризму в Україні: особливості, тенденції і фактори, що гальмують його розвиток/ Тадра А.М., Дробішер Г.С.//
4. Офіційний сайт «Сільський зелений туризм» - Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні [Електронний ресурс]- <http://www.greentour.com.ua/russian/law/rada/>
5. Чернява Г. Л. Мотивація розвитку сільського зеленого туризму з позиції зайнятості сільського населення в АР Крим/ Чернява Г. Л.// Экономика Крима -№2(39) – 2012 р.– С. 117-120
6. Олійник М. «Хто сприяє і що перешкоджає розвитку в Україні сільського зеленого туризму» – «Главред» 10.07.11
7. Кузьменко Ю. «Екологический туризм» [Електронний ресурс]-Режим доступу: <http://ruraltourism.com.ua>
8. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]-Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=29503
9. Квартальнов В.А. Туризм: теория и практика: Избр. труды. / Квартальнов В.А. // Т.2. Социальный туризм. - М., 1998. – С. 32-35.

УДК 336.711.2

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕНЕЖНО-КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ НАЦИОНАЛЬНОГО БАНКА УКРАИНЫ И ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН

А.А. Моргулец, Т.И. Кравченко

Резюме. В данном исследовании приведена сравнительная характеристика денежно-кредитной политики Национального банка Украины и центральных банков зарубежных стран.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, центральный банк, инструменты, процентная ставка.